

59801 K 108

श्री

उच्च अदालत पोखरा

संयुक्त इजलास

इजलास नं. ३

माननीय न्यायाधीश श्री नर बहादुर शाही

माननीय न्यायाधीश श्री श्यामजी प्रधान

फैसला

मुद्दा:- विवाह बदर।

मुद्दा नं. 073-CP-0051

नि.नं. १६७

कास्की जिल्ला पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं.२१ बस्ने डण्डपाणीको छोरा } पुनरावेदक
भीमलाल लामिछाने..... १ } वादी

विरुद्ध

चितवन जिल्ला भरतपुर नगरपालिका वडा नं.९ शरदपुर घर भई हाल जिल्ला
जनस्वास्थ्य कार्यालय चितवनमा कार्यरत टिकाराम न्यौपानेको विवाहिता श्रीमती
कल्पना डौलिया न्यौपाने..... १

कास्की जिल्ला पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं.१ धोविगौडा बस्ने शारदा
पौडेल..... १

ऐ.ऐ. बस्ने प्रेम प्रसादको छोरा मुक्तिराम अधिकारी..... १

ऐ.काहुँ गा.वि.स. वडा नं.१ बस्ने डम्बरबहादुर खत्रीको छोरा ध्रुव बहादुर खत्री..... १

ऐ.ऐ. पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं.७ बस्ने सुकदेव गौतम..... १

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

सुरु फैसला गर्ने अदालत: श्री कास्की जिल्ला अदालत

सुरु फैसला गर्ने माननीय जिल्ला न्यायाधीश:- श्री नागेन्द्र लाल कर्ण

सुरु फैसला मिति: २०७२।१०।२२

न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा ८(३) बमोजिम यसै अदालतको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार छ:-

१. फिराद मागदावी:-

म भीमलाल लामिछानेको २०१७ साल तिर सरस्वतीसँग विवाह भई छोरा अर्जुन, अशोक र अनुसन्धान तथा २ छोरी जिवन र किरणको जन्म भयो। छोराछोरी मध्ये कान्छा छोरा अनुसन्धानको विवाह हुन बाँकी छ। जेठो छोरा तथा श्रीमती सरस्वतीले २०५० सालमा

अंश लिई बेगल भई वसी आएका छन्। विपक्षी कल्पनाले लम्जुङ भोटेओडार ९ बस्ने खुशिराम डौलियासँग विवाह भई २ छोरा १ छोरीको जन्म भएपछि लम्जुङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६३।४।२६ मा सम्बन्ध विच्छेद गरी एकल जिवन बिताई वसी आएकी छु भनेकी र तपाईंको विवाह गर्न मञ्जुर छु भनी भनेकीले मुक्तिराम अधिकारीले बोलाए अनुसार चिप्लेढुङ्गामा बलराम बास्तोलाको पसलमा गई विवाहको लागि रु.१,५०,०००।- को कपडा सहितका सामान खरिद गरी रु.१,५०,०००।- का गहना समेत खरिद गरी मिति २०६६।८।२४ मा तय गरिएको विवाह शारदा पौडेल र मुक्तिराम अधिकारी नआएको कारण हुन नसकी मिति २०६६।८।३० गते बिहान ध्रुव बहादुर खत्रीले मलाई फोन गरी तुरुन्त विवाह गर्नुहोस भनेकाले यी विपक्षीहरूको उपस्थितिमा उक्त दिन पोखरा नदिपुर स्थित नारायणस्थान मन्दिरबाट विवाह सम्पन्न भयो। मसँग विवाह गरी विवाह दर्ता गराउँदा मिति २०६३।४।२६ मा लम्जुङ भोटेओडारका खुशिराम डौलियासँग सम्बन्ध विच्छेद भएको भन्ने बेहोरा उल्लेख गरी विवाह दर्ता भएको अवस्था छ। यसरी निज लम्जुङ भोटेओडारका खुशिराम डौलियासँग विवाह गरी सम्बन्धविच्छेद भई एकल जिवन बिताएकी हुँ भनी विपक्षी कल्पनाले भन्ने र अन्य प्रतिवादीहरूले पनि एकल जिवन बिताई रहेकी सम्बन्ध विच्छेद भइसकेकी मतिना हुन् भनी मलाई भर विश्वासमा पारी झुक्याई विवाह गराएकाले उक्त विवाह विहावारीको ११ नं. बमोजिम बदर गरी विपक्षीहरूलाई सजाय समेत गरिपाऊँ भन्नेसमेत बेहोराको मिति २०६९।१०।२८ को फिराद मागदावी।

२. प्रतिउत्तर पत्रको बेहोरा:-

- मेरो विरुद्धमा फिराद गर्ने हकदैया अ.व.८२ नं. ले विपक्षीलाई गरेको छैन किनकी विपक्षी खासै चिनजानका मानिस पनि होइनन् र मैले निजलाई केटी खोजी विवाह गराउनु पर्ने पनि छैन। सह-प्रतिवादी शारदा पौडेलको भीमलालसँग सामान्य चिनजान भएको निज शारदा पौडेल नेपाली काँग्रेसको नेतृ पनि भएकी म पनि नेपाली काँग्रेसको तत्कालीन अवस्थाको जिल्ला कमिटी सदस्य भई पार्टीको सक्रिय कार्यकर्ता भएको हैसियतले शारदा दिदीले जाऊँ भनेकोले विपक्षीको विवाहको कुराकानी चलेको ठाउँमा गएको सम्म हो। मैले झुक्याई ढाँटी विवाह गरिदिएको पनि होइन र गराइदिनु पर्ने कारण पनि छैन। कल्पनाको को सँग विवाह भएको थियो र सम्बन्ध विच्छेद भएको हो कि होइन मलाई केही थाहा छैन। विवाह भएकी केटी भन्ने जानी जानी आफैले विवाह गरेको र हाल कुरा नमिलेकोले मेरो विरुद्धमा दावी हुँदै नभएको कुरा उल्लेख गरी दुःख हैरानी दिने नियतले हदम्याद र हकदैया विहिन फिराद गरेकाले फुर्सद पाऊँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी मुक्तिराम अधिकारीको प्रतिउत्तर जिकिर।
- सह-प्रतिवादी कल्पनाको पूर्वपति खुशिराम डौलिया सँगको सम्बन्ध विच्छेद मुद्दामा निज कल्पनाको तर्फबाट २०६२ सालमा लम्जुङ जिल्ला अदालतमा कानूनी कार्य गरेकाले

हामी बीचमा चिनजान भएको हो। विपक्षी भीमलाल र मेरो बीचमा निजको विवाह नै गराइदिन पर्ने जस्तो कुनै मित्रता छैन। विपक्षीका विरुद्ध १२ वर्ष अगाडि हटलाईन पत्रिका समेतको तर्फबाट यसै अदालतमा लिखित बेइज्जती मुद्दामा कानूनी काम गरेको र २०६६ सालदेखि निज र योगराज लामिछाने तथा कृषि विकास बैंक भएको परमादेश लगायतका मुद्दामा पुनरावेदन अदालत पोखरामा कृषि विकास बैंकको तर्फबाट कानूनी कार्य तथा बहस चलाइएको, उक्त बैंकमा धितोमा रहेको कि.नं.११२८ समेतका ५ रोपनी जग्गाहरु बैंकको लेना रकम असुल गर्न उपयुक्त हुने देखि लिखित रूपमा राय समेत दिएकाले लिलाम प्रक्रियामा र मसँग ल फर्ममा आवद्ध भई पेशा गर्ने अधिवक्ता ध्रुवबहादुर खत्रीसँगको पूर्वाग्राही भावनाले प्रस्तुत मुद्दा दिएको प्रष्ट हुन्छ। सह-प्रतिवादी कल्पनासँग विपक्षीको विवाह भएपछि असमझदावी भई मैले निज कल्पनाका तर्फबाट विपक्षी विरुद्ध मिति २०६८।१०।२८ मा अंश बण्डाको फिराद लेखे कार्य म बाट भएको हो। मैले विपक्षीको विवाह गराउन निजको दावी बमोजिमको कुनै कार्य गरेको छैन र विपक्षीको विवाह गराइदिनुपर्ने कुनै कारण पनि नभएकोले र विवाह बदर हुने स्थिति हुँदा झुठा दावी खारेज गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी सुकदेव गौतमको प्रतिउत्तर जिकिर।

- विपक्षीले मेरो विरुद्धमा फिराद गर्ने हकद्वैया अ.व. ८२ ले प्रदान गरेको छैन र मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएकाले मिति २०६९।१०।२८ मा अदालतमा प्रवेश गरेको हुँदा विहावारी महलको ११ नं. ले मद्दत गर्नसक्ने अवस्था पनि छैन। विपक्षी भीमलालसँग विवाह गरी आएकी कल्पनासँग खासै चिनजान भएको व्यक्ति पनि होइनन्। त्यसकारण उनको विवाह कोसँग भएको थियो र को सँग सम्बन्ध विच्छेद भएको थियो, त्यो बारेमा मलाई केही थाहा थिएन। मेरो भीमलालसँग कुनै चिनजान सम्पर्क पनि छैन। हाम्रो ल फर्मबाट विपक्षीको श्रीमती कल्पनाको तर्फबाट अंश मुद्दाको फिराद दायर गरेको कारणबाट सोही रीस इवीबाट मेरो विरुद्धमा फिराद गरेका र निजलाई विवाह गर्नुपर्छ भनी सल्लाह सुझाव नदिएकाले फिराद खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत बेहोराको अधिवक्ता ध्रुवबहादुर खत्रीको प्रतिउत्तर जिकिर।
- विपक्षी र मेरो बीचमा मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएपश्चात् म निरन्तर रूपमा निजको श्रीमती भई बसिरहेकी छु। सो समय पश्चात् मैले कोही कसैसँग विवाह गरेकी छैन र मैले भीमलालको सत्य डगाउने वा अन्यत्र करणी लेनदेन गर्ने कार्य गरेकी छैन। मेरो पूर्व पति खुशिरामसँग मिति २०६३।४।२६ मा लमजुङ जिल्ला अदालतबाट सम्बन्ध विच्छेद गरी २०६६ सालमा टिकाराम न्यौपानेसँग विवाह गरेकीमा निजसँगको वैवाहिक सम्बन्ध राम्रो हुन सक्ने नदेखी निजसँग नबसी एकल जीवन बिताइरहेकै अवस्थामा विपक्षीका दाजुभाइ एवं शारदा पौडेल तथा मुक्तिराम अधिकारीसमेतको प्रस्तावमा यी विपक्षीसँग मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएको हो। म नेपाल

सरकारको स्वास्थ्य क्षेत्रमा सेवामा रहेकी कारणले कहिले काँही कार्यालय क्षेत्रमा बस्नुपर्ने हुँदा मलाई शंकाको दृष्टिले हेरी मलाई कुटपिट गर्ने गरेको भएपनि पहिलो घरबार पनि सन्तोषजनक नभएकोले पुनः विवाह गरेको हुँदा सहेरै पनि सम्बन्ध राम्रो राख्नु पर्दछ भनी संवेदनशिल भई जिवन बिताउने क्रममा उल्लेख गर्न नसक्ने अन्याय तथा अपमानजनक व्यवहार सहेर बस्नुपरेको थियो। सबै बेहोरा बहुविवाह मुद्दामा बयान गर्दा उल्लेख गरेकी छु। म विरामी हुँदा, रजश्वला हुँदा समेत भियग्रा नामक औषधी खाई अमानवीय तरीकाले उत्तेजित भई मेरो मञ्जुरी वेगर करणी गरी वैवाहिक बलात्कार गरेकोले वैवाहिक बलात्कारमा उजुर गर्ने छलफल भइरहेकोमा पूर्वाग्राही भई आफ्ना अपराधिक क्रियाकलापबाट बच्ने उद्देश्यले प्रस्तुत फिराद दायर गरिएको हो। टिकाराम न्यौपानेसँग विवाह गरेकी छु भनी भनेकी भएपनि म सँग विवाह गरेपछि टिकारामसँगको सम्बन्ध विच्छेद हुन्छ भनी विपक्षीले भनेका हुँदा मैले निजसँग सम्बन्ध विच्छेद नगरी विवाह गरेकी हुँ। यो व्यवहार टिकारामले थाहा पाएपछि मलाई सम्बन्ध विच्छेद गर्न भनेकोमा मेरो लेनदेनको विषयमा भरतपुर नगरपालिकाको मध्यस्थ केन्द्रमा केही कुरा उल्लेख गरी सहमति भएको थियो। सो व्यहोराको गलत अर्थ गर्न मिल्ने अवस्था छैन र मैले भीमलालसँग विवाह गरेपछि टिकारामसँग सम्बन्ध राख्ने वा करणी लेनदेन गर्ने कार्य गरेकी छैन। मैले पछिल्लो पटक भीमलालसँग २०६९ मंसिर, पौषसम्म करणी लेनदेन गरेकी हुँ। विवाह बदर हुनेसम्मको कुनै तथ्ययुक्त कारण नहुँदा विपक्षी र मेरो बीचको विवाह सदरै राखी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी कल्पना पन्थ लामिछानेको प्रतिउत्तर जिकिर।

३. प्रतिवादी शारदा पौडेलका नाममा जारी भई तामेल भएको ३० दिने म्यादभित्र निजले प्रतिउत्तर नफिराई गुजारी बसेकी रहिछन्।
४. वादीका साक्षी सोमलाल लामिछाने, सितादेवी लामिछाने, सविता लामिछाने, हुमनाथ लामिछाने र मनोरथ लामिछाने तथा प्रतिवादी कल्पना पन्थ लामिछानेका साक्षी पुरुषोत्तम लामिछाने, चित्रप्रसाद लामिछाने, शेरबहादुर सेन ठकुरी, प्रतिवादी मुक्तिराम अधिकारीका साक्षी सिकन्दर कुमार समर सेनले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेछ।
५. भरतपुर नगरपालिका कार्यालय मध्यस्थता केन्द्रबाट प्राप्त विवाद बैठक पुस्तिका, उक्त कार्यालयबाट वादी कल्पना पन्थ डौलिया, प्रतिवादी खुसीराम डौलिया भएको सम्बन्ध विच्छेद मुद्दामा मिति २०६३।४।२६ मा भएको मिलापत्र सहितको मिसिल लम्जुङ जिल्ला अदालतबाट र वादी कल्पना पन्थ डौलिया, प्रतिवादी टिकाराम न्यौपाने भएको नाता कायम मुद्दामा मिति २०६६।७।१३ मा भएको मिलापत्र सहितको मिसिल चितवन जिल्ला अदालतबाट वादी भीमलाल लामिछाने प्रतिवादी कल्पना पन्थ लामिछानेका बीचमा विवाह दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी काहुँ गा.वि.स.बाट प्राप्त भई मिसिल सामेल रहेछ।

६. वादी कल्पना पन्थ लामिछाने प्रतिवादी भीमलाल लामिछाने समेत भएको दे.५७३/०६९-सि.जि.-०२७४ को अंश मुद्दा र वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी निजै कल्पना डौलिया लामिछाने समेत भएको स.फौ.नं.३९२/०६९-सि.जि.-०२५० को बहुविवाह मुद्दाको मिसिल साथै रहेछ।

७. सुरु अदालतको फैसला:-

वादी भीमलाल लामिछाने एवं प्रतिवादी कल्पना डौलिया बिच विवाह भएकोमा विवाद देखिएन। उक्त विवाह बदर हुने नहुने सम्बन्धमा विचार गरी हेर्दा मिति २०६९।१०।१४ गतेका दिन प्रस्तुत मुद्दाको प्रतिवादी कल्पना डौलियाले यहि मुद्दाको वादी उपर दे.दा.नं. ५७३/०६९-सि.पी.-०२७४ को अंश मुद्दा दर्ता गराएको देखिन्छ। उक्त मुद्दा दर्ता भएपश्चात प्रस्तुत मुद्दाका वादीले प्रतिवादी कल्पना डौलिया समेतलाई विपक्षी बनाई प्रस्तुत विवाह बदर मुद्दा मिति २०६९।१०।२८ गतेका दिन यस अदालतमा दर्ता गराएको देखिन्छ। वादी भीमलाल लामिछाने र प्रतिवादी कल्पना डौलिया बीच मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएकोमा ३ वर्ष भन्दा बढीको अवधिसम्म यी वादीले प्रतिवादीसँग सँगसाथमा बसी ३ वर्ष पश्चात यी वादीको विरुद्धमा अंश मुद्दा परेपछि विवाह बदरको दावी लिएको देखिन्छ। यसरी ३ वर्ष भन्दा बढी सँगसाथमा बसिसकेको श्रीमतीसँगको विवाह बदर गर्नु कानूनसम्मत न्यायोचित हुने अवस्था आउँदैन। जहाँसम्म भरतपुर नगरपालिकामा मिति २०६७।४।१३ मा भएको छलफलको विषय छ, त्यस सम्बन्धमा हेर्दा, उक्त छलफल समेत भएको २ वर्ष ६ महिना पछि प्रस्तुत फिराद परेको पाइएको छ। यसरी श्रीमती बनाई वर्षौंसम्म साथमा बसी श्रीमान श्रीमतीको बीच हुने सम्पूर्ण क्रिया गरी बसेको अवस्थामा ३ वर्ष पछि थाहा पाएको भनी दिएको फिरादबाट दावी पुग्न सक्ने अवस्था हुँदैन। अतः वादी र प्रतिवादी लामो अवधिसम्म श्रीमान श्रीमतीको रूपमा बसेको र श्रीमतीले अंश पाऊँ भनी फिराद दिएपछि विवाह बदर गरी पाऊँ भनी दिएको फिरादबाट वादी दावी पुग्न सक्दैन भन्नेसमेत बेहोराको सुरु कास्की जिल्ला अदालतको मिति २०७२।१०।२२ को फैसला।

८. पुनरावेदन पत्र:-

सुरु फैसलामा चित्त बुझेन। विपक्षी र मेरो लोग्ने स्वास्नीको स्वतः सम्बन्ध विच्छेद भइरहेको पुष्टि हुँदाहुँदै श्रीमान् श्रीमतीको बीच हुने सम्पूर्ण क्रिया गरी बसेको भनी मनोगत गलत तर्क र अर्थ गरी सुरु जिल्ला अदालतबाट प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३५ समेत अनुसार मेरो पक्षमा प्रमाणमा लिनु पर्नेमा प्रमाणमा नलिई उल्टै मेरा विरुद्धमा प्रमाणमा लिई भएको फैसला पूर्वलाई पश्चिम तथा दिनलाई रात भन्नु शिवाय केहि होइन। मसँग विवाह गरे पश्चात टिकाराम न्यौपाने र विपक्षी कल्पना न्यौपाने श्रीमान श्रीमती भएको र झगडा विवाद मिलाउन निवेदन परी भरतपुर नगरपालिकाको मध्यस्थता सेवा समितिको निर्णय समेत भएको अवस्थामा म भीमलाल लामिछानेको सत्यमा छु भनी भन्न पाउने अधिकार

विपक्षी कल्पना न्यौपानेलाई छैन। मिति २०६६।७।१३ मा नाता कायम हुनेगरी चितवन जिल्ला अदालतबाट विपक्षी वादी र टिकाराम न्यौपाने बीच भएको नाता कायमको मिलापत्रको नक्कल मेरो कानून व्यवसायी मार्फत मिति २०६९।१०।२२ मा सारी लिंगा खास बेहोरा अवगत भई थाहा जानकारी पाएको हुँ। सो पश्चात् कानूनको म्यादै भित्र मिति २०६९।१०।२८ मा मैले विपक्षी उपर सम्मानीत कास्की जिल्ला अदालतमा विवाह बदर मुद्दाको दावी लिई फिराद दायर गरेकोमा सुरु जिल्ला अदालतबाट गलत अर्थ र तर्क गरी ३ वर्ष पछि थाहा पाएको भनी दिएको फिराद दावी पुग्न सक्ने अवस्था हुँदैन भन्दै एकपक्षीय आत्मनिष्ठ तरिकाले संविधान, कानून, न्याय र सदविवेकको प्रयोग नै नगरी म पुनरावेदकलाई हराई उपरोक्त आधार लिई भएको फैसलामा कति पनि न्याय परेको छैन। तसर्थ, सुरु कास्की जिल्ला अदालतको फैसला बदर गरी मेरो वादी दावी एवं पुनरावेदन जिकिर बमोजिम हुनेगरी न्याय पाऊँ भन्नेसमेत बेहोराको वादी भीमलाल लामिछानेको पुनरावेदन पत्र।

९. यस अदालतको आदेश:-

- यसमा लगाउको ०७३-DP-०१५८ समेतको अंश मुद्दामा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको २०२ नं. प्रयोजनार्थ वादी र प्रतिवादी दुबै पक्षलाई परस्पर सुनाउने आदेश भएको हुँदा प्रस्तुत मुद्दासमेत सो मुद्दासँग अन्तरप्रभावी रहेको हुँदा मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको २०२ नं. प्रयोजनार्थ प्रत्यर्थीहरु झिकाई आएपछि वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७४।२।३० को आदेश।
- यसमा पुनरावेदक प्रतिवादी भीमलाल लामिछानेले यस अदालतमा द.नं.१४०५ मिति २०७४।२।३० मा निवेदन साथ पेश गरेको प्रतिलपी निवेदीका कल्पना न्यौपानेले तत्कालीन भरतपुर नगरपालिका कार्यालय, भरतपुरमा छलफल गराई पाऊँ भनी मिति २०६७।४।१२ मा दर्ता भएको देखिँदा उल्लेखित निवेदनको सक्कलै प्रति सम्बन्धित निकायबाट झिकाउनु पर्दा सक्कलै प्रति प्राप्त हुने समयको आँकलन गरी मुद्दा पेशीमा नै राखी यथासम्भव छिटो साधनद्वारा झिकाई नियमानुसार गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७५।१।२० को आदेश।

ठहर-खण्ड

१०. नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा समावेश भई निर्णयार्थ यस इजलाश समक्ष पेश भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री कृष्ण बहादुर थापा, विद्वान अधिवक्ता द्वय श्री महेन्द्रमान व्यथित, दिपक शर्मा पौडेलले कल्पना न्यौपानेले भीमलालसँग विवाह गरेपछि टिकाराम न्यौपाने र कल्पना न्यौपाने श्रीमान श्रीमती भएको र निजहरुको विवाह मिलाउन भरतपुर नगरपालिका कार्यालयमा निवेदन परी मध्यस्थता सेवा समितिबाट निर्णय समेत भएको अवस्थामा भीमलाल लामिछानेको सतमा छु भनी भन्न पाउने अधिकार विपक्षी कल्पना न्यौपानेलाई छैन। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा

३४ अनुसार विवन्धनको सिद्धान्त समेतले रोक्दछ। मिति २०६६।७।१३ मा नाता कायम हुनेगरी टिकाराम न्यौपाने र कल्पना न्यौपाने बीच मिलापत्र भएको अवस्था समेत छ। कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीच विधिवत लोग्ने स्वास्नी छुँदाछुँदै लोग्ने नै छैन भनी ढाँटी भीमलालसँग विवाह गर्नु तत्कालिन विवाहवारीको महलको ८ नं. ले गरेको व्यवस्थाले समेत प्रस्तुत विवाह बदर हुने अवस्था भएको हुँदा सुरु जिल्ला अदालतबाट विवाह बदर नहुने गरी भएको फैसला बदर हुनुपर्दछ भनी र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री पदमपाणी देवकोटा, विद्वान अधिवक्ताहरु मेघमणी पौडेल, सुकदेव गौतम, ध्रुव बहादुर खत्रीले वादी भीमलाल लामिछानेले कल्पना पन्थ लामिछानेलाई विवाह गरी श्रीमती तुल्याई राखी विवाह दर्ता गरेको अवस्था छ। कल्पनाले अंश मुद्दा दायर गरेपछि मात्र प्रस्तुत मुद्दा दर्ता भएको अवस्था छ। वादी भीमलालले कल्पनासँग विवाह भएको ३ वर्ष भन्दा बढीको अवधी सम्म सँग साथमा बसी सकेको श्रीमतीसँग विवाह बदरको दावी गर्नु कानूनसम्मत र न्यायोचित समेत हुने अवस्था हुदैन। सुरु जिल्ला अदालतबाट कानून, प्रमाण र मिसिल संलग्न कागजातहरुको गहन विचार विमर्श गरी भएको फैसला सदर हुनुपर्दछ भनी गर्नु भएको बहस जिकिर समेत सुनियो।

११. उपरोक्तानुसारको पुनरावेदक वादी र प्रत्यर्थी तर्फबाट रहनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ताहरु र अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर एवं सुरु रेकर्ड तथा प्रमाण मिसिलहरुको अध्ययन गरी हेर्दा यसमा सुरु कास्की जिल्ला अदालतको फैसला मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन भन्ने विषयमा नै निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
१२. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, म फिरादी भीमलाल लामिछानेको २०१७ साल तिर सरस्वती लामिछानेसँग विवाह भएकोमा निज सरस्वती लामिछाने अंश लिई बेगल बसेकीले मेरा शुभचिन्तकहरुले विवाह गर्ने सर सल्लाह दिँदा विपक्षी कल्पना न्यौपानेले लमजुङ्ग जिल्ला भोटेओडार-९ फेदिकुना बस्ने खुशिराम डौलियासँगको वैवाहिक सम्बन्ध सुमधुर हुन नसकी लमजुङ्ग जिल्ला अदालतबाट सम्बन्ध विच्छेद गरी एकल जीवन बिताएको र आफूलाई पनि सहाराको आवश्यकता परेको भनी मलाई घोर झुक्यानमा पारी हामी बीच मिति २०६६।८।३० को दिन विवाह भएको हो। निज खुशिरामसँगको वैवाहिक सम्बन्ध विच्छेद भएपछि निज कल्पना न्यौपाने पनि चितवन जिल्ला अदालतमा गई टिकाराम न्यौपानेसँग लोग्नेस्वास्नीको नाता कायम हुनेगरी मिलापत्र गरी टिकाराम न्यौपानेको श्रीमती भई बसेको अवस्था रहेछ। सो तथ्यलाई ढाँटी झुक्याई निज टिकाराम सँगको वैवाहिक सम्बन्धको कुरा लुकाई मसँग मिति २०६६।८।३० मा विवाह गरेकोले उक्त ढाँटी गरेको विवाह मुलुकी ऐन, विहावारीको महलको ८ नं. बमोजिम बदर गरी ढाँट्ने छल्ने, झुक्याउने निज प्रतिवादी र अन्य सहयोगी समेतलाई सजाय समेत गरी पाऊँ भन्ने फिराद दावी र मैले विपक्षीसँग ढाँटी विवाह गरेको होइन। म विवाह भएको केटी हो भन्ने जानी

जानी आफैले विवाह गरी हाल कुरा नमिलेपछि विपक्षीले मेरो विरुद्धमा गलत नियत राखी नभएको कुरा उल्लेख गरी फिराद दिएकोले विवाह बदर हुने स्थितिको विद्यमानता नहुँदा झुठो फिराद खारेज गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिउत्तर जिकिरबाट देखिन्छ।

१३. वादी प्रतिवादीको फिराद तथा प्रतिउत्तर बेहोराबाट यी दुई व्यक्ति बीच विवाह भई श्रीमान् तथा श्रीमती रहेभएको वैवाहिक सम्बन्ध विच्छेद भएपछि म एकलै बसेकी एकल महिला भनी टिकारामसँगको वैवाहिक सम्बन्धलाई लुकाई छिपाई ढाँटी विवाह गरेकोले मुलुकी ऐन, विवाहवारीको महलको ८ नं. ले विवाह बदर हुनुपर्ने भन्ने वादीको फिराद दावी सम्बन्धमा हेर्दा, यी प्रतिवादी कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीच मिति २०६६।७।१३ मा लोग्ने स्वास्नीको नाता कायम हुनेगरी चितवन जिल्ला अदालतबाट मिलापत्र भएको बेहोरा मिसिल संलग्न मिलापत्रको प्रतिलिपीबाट देखिन्छ भने यी वादी भीमलाल र प्रतिवादी कल्पना बीच मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएको तथ्यमा मिसिल संलग्न भीमलाल लामिछाने र कल्पना पन्थ बीचको विवाह भएको विवाह दर्ता प्रमाणपत्र समेतबाट देखिन्छ।

१४. अब, वादी दावी बमोजिम भीमलाल र कल्पना बीचको सो विवाह बदर हुने प्रकृतिको हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, यी वादीले फिराद दायर गर्दाको मिति २०६९।१०।२८ मा तत्काल कायम रहेको मुलुकी ऐन, विवाहवारीको महलको ८ नं. मा "सधवा, विधवा वा सम्बन्ध विच्छेद भइसकेकी स्वास्नी मानिसलाई कन्या हो भनी वा विवाहित, बिदूर वा सम्बन्ध विच्छेद भइसकेको लोग्ने मानिसलाई विवाह भएको थिएन भनी ढाँटी विवाह भएकोमा त्यसरी झुक्यानमा परी विवाह गर्नेले मञ्जुर नगरे विवाह बदर हुन्छ। त्यस्तो विवाह गर्ने गराउने मुख्यमध्ये उमेर पुगेकोलाई दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी त्यसरी झुक्यानमा पर्नेलाई दिलाई दिनुपर्छ।" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा उक्त कानूनी व्यवस्था लैङ्गिक समानता कायम गर्ने तथा लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्न केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७२ द्वारा खारेज भएको अवस्था भएपनि हाल कायम रहेको विवाहवारीको ४ नं. को कानूनी व्यवस्थाले महिला पुरुष बीच झुक्याई गरेको विवाह सो विवाह गर्ने कुनै व्यक्तिले मञ्जुर नगरे बदर गराउन सक्ने कानूनी व्यवस्था गरेको पाइन्छ।

१५. उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यावलोकन गर्दा वादी भीमलाल लामिछाने र प्रतिवादी कल्पना डौलिया न्यौपाने बीच मिति २०६६।८।३० मा विवाह हुनुपूर्व निज कल्पना र टिकाराम न्यौपाने बीच विवाह भएको तथ्य मिसिल संलग्न मिति २०६६।७।१३ को चितवन जिल्ला अदालतमा भएको मिलापत्र समेतका प्रमाणबाट देखिन्छ भने निजहरू बीच औपचारिक रूपमा लोग्ने स्वास्नीको नाता सम्बन्ध विच्छेद भएको देखिदैन। कल्पनाले आफ्नो प्रतिउत्तर पत्रमा मैले र वादी भीमलाल लामिछाने बीच विवाह हुने समयमा वादी भीमलाललाई समेत म र टिकाराम बीचको वैवाहिक सम्बन्ध भएको तथ्य थाहा थियो, त्यस्तो सम्बन्ध थाहा पाई पाई निज वादीले मसँग विवाह गर्नु

भएको हो भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ। तर वादीले प्रतिवादी कल्पना र टिकाराम न्यौपाने विच विवाह भएको कुरा थाहा पाई पाई विवाह गरेको हो भन्ने तथ्यगत आधार प्रतिवादीले देखाउन सकेको पाइदैन। यी भीमलाल लामिछानेसँग मिति २०६६।८।३० मा विवाह भएको भन्ने विवाह दर्ता प्रमाणपत्रबाट देखिए पनि निज कल्पना डौलिया न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीच लोग्नेस्वास्नीको सम्बन्ध रही रहेको बेहोरा मिति २०६७।४।१२ मा कल्पना डौलियाले भरतपुर नगरपालिकामा दिएको निवेदन तथा मिति २०६७।४।१३ को तत्कालीन भरतपुर नगरपालिका कार्यालयमा कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीच भएको सहमति निर्णयको माइन्यूट समेतको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिन्छ।

१६. प्रतिवादी कल्पना न्यौपानेले भरतपुर नगरपालिका कार्यालय भरतपुरका कार्यकारी अधिकृत समक्ष "भरतपुर ९ स्थित बसोबास गर्ने मेरो श्रीमान् टिकाराम न्यौपानेको म कान्छी श्रीमती हुँ। म दमौली बस्दछु। हाल आएर मेरो खाने बस्ने स्थिति राम्रो नभएकोले मेरा श्रीमानले सहजरूपमा व्यवस्था गर्न नसकेको स्थिति छ। मैले धेरै दुःख पाए। उहाँलाई यस कार्यालयमा ठिकार्ने छलफल गराई पाऊँ" भन्ने निवेदन मिति २०६७।४।१२ द.नं. ४२/०६७/४/१२ मा दिएबाट भरतपुर नगरपालिका सामुदायिक मध्यस्थता सेवा समितिका संयोजक वटुकराज विष्टको संयोजकत्वमा बसेको बैठकमा टिकाराम न्यौपाने र कल्पना न्यौपाने (श्रीमान श्रीमती) विचको झगडा सम्बन्धमा छलफल गरी निम्नानुसारको निर्णय गरियो भनी मिति २०६७।४।१३ मा निर्णय गरेको पाइन्छ भने सो निर्णयमा निम्न सहमति गराइएको पाइन्छ।

१. २०६७ मार्ग मसान्त भित्र ४ नं. को बुँदा अनुसारको रकम यस मध्येस्थ सेवा समितिमा टिकाराम न्यौपाने (हाल पशुपंक्षी कार्यालयमा कार्यरत) ले ल्याई जम्मा गर्ने।
२. उक्त समयमा रकम जम्मा भइसकेपछि सिफारिस सहित दुवै पक्ष सम्बन्ध विच्छेदको लागि जिल्ला अदालत जाने
३. उक्त लेखिएका बुँदाहरू कार्यान्वयन हुनु भन्दा अघि वहाँहरूविच सम्बन्ध सुधारको संयुक्त निवेदन आएमा उक्त कार्य अघि नबढाउने र सोही किसिमको सहमति गर्ने
४. रकम सम्बन्धमा सम्बन्ध विच्छेद गरी आएपछि टिकाराम न्यौपानेले यस मध्येस्थ कार्यालयमा जम्मा हुन आएको रु.६,५०,०००।- (छ लाख पचास हजार) कल्पना न्यौपानेले यस मध्येस्थमा जम्मा हुन आएको रकम बुझिलिने गरी सहमति गरियो भन्ने सहमति गरी निर्णय पुस्तिकामै दुवै जनाले सहिछाप गरेबाट कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपानेको बीच लोग्ने स्वास्नीको नाता कायम रहिरहेको पाइन्छ।

१७. उक्त तथ्य मिसिल संलग्न निवेदनको छाँया प्रतिबाट देखिन्छ। सो निवेदनको सङ्कलै प्रति झिकाउनु भन्ने यस अदालतको मिति २०७५।१।३० को आदेशानुसार पत्राचार भई भरतपुर महानगरपालिकाको कार्यालयबाट मिति २०७५।२।१० च.नं. ८०३६ को पत्र

साथ सो निवेदनको सक्कल प्रति यस अदालतमा प्रेषित गरेको बेहोरा देखिएतापनि मिसिलमा उक्त सक्कल निवेदन संलग्न भएको देखिएन। यस सम्बन्धमा सम्बन्धित मुद्दा फाँटसँग बुझ्दा यस अदालतको दर्ता फाँटमा कार्यरत कर्मचारीको तर्फबाट आफूले उक्त सक्कल निवेदन सहितको पत्र बुझिलिई दराजमा राखेको तर सम्बन्धित मुद्दा फाँटमा बुझाउन नपाउँदै उक्त पत्र हराएको र भरमगदुर प्रयास गर्दा समेत नभेटिई मानवीय कमजोरी रहेको भन्नेसमेतको प्रतिवेदन पर्न आएको देखिएबाट सो सक्कल निवेदन मिसिल संलग्न नभएको बेहोरा स्पष्ट हुन आयो। उक्त निवेदनको सक्कल प्रति मिसिल संलग्न नभएतापनि सो निवेदनको छायाँ प्रतिबाट निवेदनको बेहोरा खुली आएको देखिएको र निवेदन मागबमोजिम नै निवेदनको विषय उपर निर्णय भइसकेको बेहोरा प्रमाण स्वरूप पेश हुन आएको भरतपुर नगरपालिकाको बैठकको सक्कल माइन्युट किताब (निर्णय पुस्तिका) बाट देखिन्छ। यसरी मिति २०६७।४।१३ का दिन कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीच छलफल भई निज टिकाराम न्यौपानेले आफ्नी श्रीमती कल्पना न्यौपानेलाई हेलाहोचो गरेकोले रु.६,५०,०००।- बुझाउने र सम्बन्ध विच्छेदका लागि अदालत जाने सहमति भएको सो निर्णय पुस्तिकाबाट देखिएबाट मिति २०६७।४।१३ सम्म टिकाराम र कल्पना न्यौपाने बीच लोग्ने स्वास्नीको सम्बन्ध यथावत कायम रहेको देखियो।

१८. उल्लेखित तथ्य प्रमाणबाट मिति २०६७।४।१३ सम्म यी प्रत्यर्थी प्रतिवादी कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने लोग्ने स्वास्नी रही रहेको देखिन आउँछ। यसरी प्रतिवादी कल्पना न्यौपाने र टिकाराम न्यौपाने बीचको वैवाहिक सम्बन्ध भई भीमलाल लामिछाने र कल्पना बीच विवाह हुनुपूर्व र विवाह भएपछि पनि पति-पत्नी कायम रही रहेको देखिएको अवस्थामा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले वादीलाई झुक्याई ढाँटी विवाह गरेको तथ्य स्पष्ट हुन आयो। यसरी ढाँटी झुक्याई गरेको विवाह सो विवाह गर्ने कुनै व्यक्तिले मञ्जुर नगरे बदर हुने भन्ने मुलुकी ऐन, विहावारीको ४ नं. तथा तत्काल कायम रहेको विहावारीको ८ नं. को कानूनी व्यवस्थाको प्रतिकूल हुनेगरी वादी दावी पुग्न नसक्ने गरी भएको सुरु फैसला मिलेको देखिन आएन।

१९. तसर्थ, प्रतिवादी कल्पना लामिछानेको यी वादी भीमलाल लामिछानेसँग मिति २०६६।१२।९ मा विवाह दर्ता गराई लोग्ने स्वास्नी कायम भएको देखिएपनि प्रतिवादी कल्पना न्यौपानेले भरतपुर-९ स्थित बसोबास गर्ने मेरो श्रीमान टिकाराम न्यौपानेको कान्छी श्रीमती हुँ भनी भरतपुर नगरपालिका कार्यालयमा द.नं.४२ मिति २०६७।४।१२ मा निवेदन दिई उक्त भरतपुर नगरपालिकामा मिति २०६७।४।१३ मा श्रीमान श्रीमती भई रकम लिनेदिने र सम्बन्ध विच्छेदको लागि अदालत जाने भनी वादी प्रतिवादी दुवै रोहवरमा बसी ल्यापचे सहिछाप गरी सहमति गरेको अवस्थामा यी वादी भीमलाल लामिछाने र प्रतिवादी कल्पना लामिछाने बीच लोग्ने स्वास्नीको नातासम्बन्ध कायम रहन नसक्ने हुँदा सुरु फैसला उल्टी भई वादीको फिराद दावीबमोजिम विवाह बदर हुने ठहर्छ।

प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरी पाऊँ भन्ने वादी दावी नपुग्ने ठहर्छ। प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरिपाऊँ भन्ने हदसम्म पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसील बगोजिम गर्नु।

तपसील

माथि ठहर खण्डमा लेखिएबमोजिम सुरु फैसला उल्टी भई पुनरावेदक वादी भीमलाल लामिछाने र प्रत्यर्थी प्रतिवादी कल्पना लामिछाने बीचको विवाह बदर हुने ठहरेकाले सो इन्साफ चित्त नबुझे कानूनका म्यादभित्र श्री सर्वोच्च अदालत काठमाण्डौमा पुनरावेदन गर्न जानु भनी प्रत्यर्थी प्रतिवादी कल्पना न्यौपानेलाई पुनरावेदनको म्याद दिनु..... १
नक्कल माग्ने सरोकारवालालाई नियमानुसार गरी नक्कल दिनु..... २
प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी फैसला कम्प्युटरमा अपलोड गरी नियमानुसार मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाइदिनु..... ३

2062/2195/18
(नर बहादुर शाही)
न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

(श्यामजी प्रधान)

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: जीवन कुमार पौडेल

कम्प्युटर अपरेटर: झलकराज पौडेल

इति सम्वत २०७५ साल जेठ महिना १६ गते रोज ४ शुभम्.....